TASDIQLAYMAN
O‘quv-uslubiy bo‘lim boshlig‘i
________ I.Madatov
2024-yil 19-oktabr

Samarqand davlat universitetning kattaqo‘rg‘on filiali Pedagogika va tillarni o'qitish fakulteti 1-bosqich O'zbek tili va adabiyoti ta’lim yo‘nalishi talabalariga 1-semestr uchun «Adabiyotshunoslik asoslari» fanidan yakuniy nazorat savollari

Imtihon shakli: yozma

№	Mavzu	1-QISM “OSON SAVOLLAR”	2-QISM “ODDIY SAVOLLAR”	3-QISM “MURAKKAB SAVOLLAR”	4-QISM “MURAKKAB SAVOLLAR 2”	5-qism “QIYIN SAVOLLAR”
1.	“Adabiyotshunoslik asoslari” fan sifatida. Badiiy asar tushunchasi. Adabiyotshunoslik – badiiy adabiyot to‘g‘risidagi fan	Adabiyotshunoslkning tarkibiy qismlarini izohlang. (adabiyot tarixi, adabiyot nazariyasi, adabiy tanqid)	Adabiyotshunoslikning boshqa fanlar bilan aloqasini misollar yordamida yozing.. (mantiq, falsafa, tilshunoslik)	Adabiy tanqid haqidagi ma’lumotlarni asoslang.	Adabiyotshunoslikning yordamchi sohalari haqidagi ma’lumotlarni asoslang.	Adabiyotshunoslikning yordamchi sohalaridan matnshunoslik haqidagi ma’lumotlarni asoslang.
2.		“Adabiyot” va “Adabiyotshunoslik” atamasini izohlab bering. (arabcha “adab” - odob, hayot in’ikosi)	Adabiot nazariyasi haqidagi ma’lumotlarni asoslang. (qonun-qoida, adabiyot qoidalari)	Adabiyot tarixi haqidagi ma’lumotlarni asoslang.	Adabiyotshunoslikning yordamchi sohalaridan manbashunoslik haqidagi ma’lumotlarni asoslang.	Bibliografiya – kitobiyot to`g`risida ma’lumot bering.
3.	Badiiy asarda shakl	Badiiy adabiyot – so`z	Badiiy adabiyotdagi	Badiiy asar	Mazmunning shaklga	Badiiy asar qimmatini

	va mazmun. Zamon va makon.	san'ati. Ushbu fikrgni izohlang. (san'at, so'z sanati, jozibadorlik, bo'yoqdorlik)	ma'naviyat tushunchasini izohlang. (ma'naviyat, mafkura, qadriyat, dunyoqarash)	mazmunining salmoqdorligi haqida fikr bildiring.	o`tish hodisasini novella janri misolida tushuntiring.	belgilashda *mazmun va shaklning uyg`un muvofiqligi eng muhim mezonlardan sanaladi. Buni misollar yordamida izohlang.*
4.		Mafkura va adabiyot munosabatini izohlab bering. (mafkura, qadriyat, umuminsoniy qadriyatlar)	Shakl va mazmun mutanosibligi haqida A.Navoiyning fikrlarini tushuntiring. (Nazmki, asl anga ma'ni durur)	Badiiy asar mazmunining hayotiyligi haqida fikr bildiring.	Mazmunning shaklga o`tish hodisasini g'azal janri misolida tushuntiring.	Konkret badiiy asar mazmuniga ta'sir etuvchi muhim omillardan biri ijodkor dunyoqarashidir *Buni misollar yordamida izohlang.*
5.	Badiiy obraz va obrazlilik	Adabiyotshunoslik ilmida "obraz" tushunchasini yoritib bering. ("Obraz" termini rus tilidan olingan)	Badiiy asarda *personaj* va uning ahamiyatini tushuntiring. (Asarda bir muddat ishtirok etadigan, yordamchilik funksiyasida)	Prototip asosida obraz yaratishni ta'riflang. Misollar keltiring.	Yumoristik obrazlardagi jihatlarni tahlillar yordamida yozib bering..	Kinoyaviy (allegorik) obrazlarga misollar keltirib izohlang.
6.		Badiiy obraz xususiyatlari haqidagi ma'lumotlarni asoslang. Misollar keltiring. (*individuallashtirilgan umumlashma*)	Badiiy asarda *bosh qahramon* tushunchasini izohlang. (asar sujetida, muallif badiiy konsepsiyasini ifodalashda yetakchi ahamiyat kasb etuvchi)	Jamlash yo`li bilan obraz yaratishga misollar yozing. va tahlil qilib bering.	Mifologik obrazlar haqidagi ma'lumotlarni asoslang.	Majoziy (simvolik) obrazlar va satirik obrazlarning alohida jihatlarini misollar yordamida tahlil qilib bering.
7.	Syujet va kompozitsiya. Konflikt..	Badiiy asar syujeti tushunchasiga ta'rif bering.	Kompozitsion vositalarni izohlang. (sarlavha, peyzaj,	Konflikt va uning turlarihaqida	Badiiy asarda konfliktning ahamiyati haqida umumiy	Xronikali sujet va konsentrik sujet haqida fikr yuriting. Misollar

		(termin fransuz tilidan olingan)	qistirma epizod)	umumiy ma’lumot bering.	ma’lumot bering.	keltiring.
8.		Syujet unsurlarini izohlang. (ekspozitsiya, tugun, yechim)	Epigrafning ishlatilish ahamiyati haqida fikr yuriting. (asar mazmuniga mos bo’lishi)	Syujet unsurlaridan ekspozitsiya va tugunga ta’rif bering. Misollar yordamida izohlang.	Konflikt va uning turlari, asardagi o’rni haqida umumiy ma’lumot bering. Misollar bilan izohlang.	Kompozitsion vositalardan asardagi lirik chekinish va uning ahamiyati haqidagi ma’lumotlarni asoslang.
9.	Adabiy tur va janrlar nazariyasi.	Marsiya deganda nimani tushunasiz? (aza qo’shiqlari)	Latifaning eng muhim xususiyatlarini tushuntiring. Misollar keltiring. (kulgi uyg’otish)	Ballada qaysi tildan olingan va qanday ma’noni anglatadi? O`zbek adabiyotida yaratilgan balladaga misol keltiring.	Lirikaning o`rta janri bo`lgan g`azalga ta’rif bering	Tarkibband haqida ma’lumot beting. A.Navoiy yaratgan tarkibbanddan parcha yozing.
10.		Epik turning maxsus janrlari haqidagi ma’lumotlarni asoslang. (latifa, masal, ertak, rivoyat)	Hikoya janri haqidagi ma’lumotlarni asoslang. Misollar keltiring. (kichik epik janr)	Sonet haqidagi ma’lumotlarni asoslang. Misollar keltiring	O`zbek adabiyotidagi murabba’janri haqidagi ma’lumotlarni asoslang. Misollar keltiring.	Lirikaning yirik janri tarji’band haqidagi ma’lumotlarni asoslang. Misol keltiring.
11.	Badiiy asar tili va badiiy tasvir vositalari	Badiiy asarda so`z yoki so`z birikmasining ko`chma ma’noda qo`llanilishi trop haqidagi ma’lumotlarni asoslang.	Badiiy tasvirdagi o`xshatish – tashbehni misollar yordamida yoritib bering. (o’xshatish, o’xshatish vositalari)	Badiiy adabiyotda muallif nutqi deganda nimani tushunasiz? Muallif nutqining	Dag`al so`z – vulgarizmlarning badiiy adabiyotda qo`llanilishi haqida asardan olingan parchalar yordamida ma’lumot bering.	Badiiy tildagi birliklarning adabiy tildagi fonetik me’yorlaridan “og’ish” holatini izoalang.

		(ko'chim, metafora, metonimiya)		ahamiyatini ushuntiring.		
12.		Badiiy tasvirda giperbola – mubolag`aning qo`llanilishi haqidama'lumot bering. (o'ta kuchli mubolag'a, aqlga sig'maydigan darajadagi mubolag'a)	Badiiy tasvirda jonlantirishning tashxis va intoq usullarini tahlil qiling. (shaxslantirish, shaxs nutqi)	Dialog va monolog nutq haqidagi ma'lumotlarni asoslang. Ularning badiiy asardagi o'rnini tushuntiring.	Adabiy asarda kasb – hunarga oid so`zlar – professionalism haqidagi ma'lumotlarni asoslang.	Badiiy tildagi birliklarning adabiy tildagi leksik me'yorlaridan "og'ish" holatini izoalang.
13.	She'r tuzulishi. Vazn	She'riy tizimlar haqidagi ma'lumotlarni asoslang. (aruz, barmoq, erkin vazn)	Aruz vazni haqidagi ma'lumotlarni asoslang. O'zbek adabiyotida aruzning ahamiyatini tushuntiring. (hijolar cho'ziq-qisqaligiga asoslangan vazn)	Ritmik pauzaning umumiy xususiyatlarini yoritib bering. Misollar keltiring.	Aruz tizimining asosini tashkil etuvchi sakkizta asl ruknlarni yozing.	Bobiur ruboyilaridan yoddan yozing.. Mazmunini tushuntiring.
14.		Vazn haqida ma'lumot berinfg. Misollar bilan tushuntiring. (aruz, barmoq, erkin vazn)	Aruz she'r tizimi haqidagi ma'lumotlarni asoslang. (hijolar cho'ziq-qisqaligiga asoslangan vazn)	Barmoq vazni haqidagi ma'lumotlarni asoslang. Misollar keltiring.	Aruzda rajaz bahrining hosil bo'lishi haqida ma'lumot baring. Misollar bilan tushuntiring.	Bobur g`azallaridan yozing.. Mazmunini tushuntiring. haqidagi ma'lumotlarni asoslang.
15.	Adabiy jarayon. Ijodiy metod va oqimlar Metod va oqimlar (romantizm,	"Adabiy jarayon" atamasini tor va keng ma'noda qo`llanilishiga izoh bering. (ma'lum bir davr adabiy jarayonida	Romantizm metodi haqida ma'lumot bering (Hayotni badiiy aks ettirish tamoyillari)	Modernizm metodi haqidagi ma'lumotlarni asoslang.	Formalistlar va formalism ko'rinishlari	realistik va norealistik ijodiy metodlar haqidagi ma'lumotlarni asoslang.

	realizm, modernizm).	ishtirok etgan barcha ijodkorlar faoliyati)				
16.	Adabiy hayot va jarayon	Adabiy jarayon deganda siz nimani tushunasiz? (ma’lum bir davr adabiy jarayonida ishtirok etgan barcha ijodkorlar faoliyati)	Realizm metodi haqidagi ma’lumotlarni asoslang. (Hayotni badiiy aks ettirish tamoyillari)	Adabiyot haqida buyuk shaxslarning fikrlarini keltiring va tahlil qilib bering.	badiiyatni faqat shaklda ko`rib, turli yangi shakllar ixtirosiga o`tgan adabiy oqimlar haqidagi ma’lumotlarni asoslang.	sotsialistik realizm metodiga tayangan asarlar xususiyatlari haqida tushuntiring. Javobingizni misollar yordamida dalillang.
17.	Badiiy asarda shakl va mazmun. Badiiy asarda konflikt va xarakter	Badiiy asarda shakning yashovchanlik xususiyastini tushuntiring. (shakl va mazmun muvofiqligi, mazmunning o’zgaruvchanligi)	Badiiy asarning shakl va mazmunini g’azal janri orqali tushuntiring. (”oshiqona so’z”, 3 baytdan 19 baytgacha)	Adabiyotda mazmunning shaklga ta’siri va shaklning mazmunga ta’sirini tushuntiring.	Shakl va mazmun munosabati haqida so`z borganda, mazmunning yetakchiligini qanday izohlaysiz?	badiiy konfliktning uchta turi haqida tushuntiring. Fikringizni misollar bilan asoslang.
18.		Badiiy asardagi mazmun va shakl uyg’unligi haqida tushuntiring. (shakl va mazmun muvofiqligi haqida Navoiy fikrlari, mazmunning o’zgaruvchanligi)	Mazmunning shaklga o’tishi hodisasini tushuntiring. (”oshiqona so’z”, 3 baytdan 19 baytgacha)	“Hayot shakli” va adabiyot shaklining o`ziga xos jihatlarini tushuntiring.	Badiiy asarda shakl va mazmun o`zaro *dialektik* aloqada ekanligini tushuntiring.	Badiiy asarda ichki konflikt hodisasini tushuntiring. Fikringizni misollar bilan asoslang
19.	Badiiy asar	Kompozitsion vositalarga ta’rif	Syujet unsurlaridan voqealar rivijiga ta’rif	Badiiy asarda kompozitsiya	Kompozitsion vositalardan asar	“O`tkan kunlar” romanidagi

	kompozitsiyasi. Badiiy asar syujeti.	bering. (epigraf, sarlavha, lirik chekinish)	bering. Misollar yordamida izohlang. (Ekspozitsiyadan keyin)	estetik didning teranligini talab qilishini tahlil qilib bering.	sarlavhasi va uning ahamiyati haqidagi ma’lumotlarni asoslang.	ekspozitsiyani yozing.. Asardagi ahamiyatini tushuntiring.
20.		Badiiy asardagi lirik chekinishning ahamiyatini yoritib bering. (assiy voqeadan chetlashish)	Syujet unsurlaridan kulminatsiya va yechimga ta’rif bering. Misollar yordamida izohlang. (sujet voqealari rivojining yakuni)	Badiiy asar sujetidagi yechimni misollar yordamida tahli qiling.	Qistirma epizodlar va ularning asarda qo`llanilishi haqidagi ma’lumotlarni asoslang.	Badiiy asarda voqealar rivojining boshlanishini asarlar misolida tahlil qiling.
21.	Adabiy tur va janrlar estetikasi. Epik tur janrlari. Hikoya janri Qissa janri	Adabiy tur haqidagi ma’lumotlarni asoslang. (epik, lirik va dramatik tur)	Epik tur haqidagi ma’lumotlarni asoslang. (makon va zamonda kechuvchi voqea-hodisalar tasvirlanadi)	Kichik epik janr bo’lgan hikoya janri haqidagi ma’lumotlarni asoslang. O’zbek adabiyotidagi hikoyalarga misollar keltiring.	O`zbek adabiyotida yaratilgan xotira asarlarga misollar keltirib tahlil qilib bering.	Mumtoz va zamonaviy hikoyalarni qiyoslang. Misollar keltiring.
22.		Epik turning janrlarini sanab bering. (hikoya, qissa, roman)	Adabiy janr haqidagi ma’lumotlarni asoslang. (adabiy turlarning ichki bo’linishi)	O’rta epik janr bo’lgan qissa janri haqidagi ma’lumotlarni asoslang. O’zbek adabiyotidagi qissalarga misollar keltiring.	Eposda “vaqt hissi” nuqtai nazari degan tushunchani izohlang.	Mumtoz adabiyotimizda yozilgan qissalar haqida ma’lumot bering
23.		Eposning katta janrlari haqidagi	Lirikada “vaqt hissi” nuqtai nazari degan	Lirikaning eng kichik janri	Ruboiy va tuyuqning farqli jihatlarini	Navoiy g`azallaridan birini yozing. va uni

	Roman janri. O'zbek romanchiligi taraqqiyoti.	ma'lumotlarni asoslang. (roman. Epopeya, dilogiya, trilogiya)	tushunchani izohlang. (vaqt hissi "hozir"ligicha qolishi)	bo`lgan fard haqidagi ma'lumotlarni asoslang. A.Navoiy, Nodira fardlaridan yoddan yozing.	izohlang.	tahlil qilib bering.
24.	Lirik tur va uning janrlari	Roman-epopiya haqidagi ma'lumotlarni asoslang. (asar voqea-hodisalarida butun xalq ommasi tasvirlanadi)	Katta epik janr bo'lgan roman janri haqidagi ma'lumotlarni asoslang. O'zbek adabiyotidagi romanlarga misollar keltiring. ("O'tkan kunlar", "Ulug'bek xazinasi", "Mehrobdan chayon")	Roman-trilogiya asarlarga misollar keltiring. O`zbek adabiyotida qanday roman-trilogiyalar bor	Lirikaning musallas janriga ta'rif bering va namunalar yozing..	Sonet haqidagi ma'lumotlarni asoslang. Sonetlardan yoddan yozing..
25.	Dramatik tur va uning janr xususiyatlari	Dramatik turning janrlari haqidagi ma'lumotlarni asoslang. (Drama, tragediya, komediya)	Dramatik turda "vaqt hissi" nuqtai nazari degan tushunchani izohlang. ("hozir sodir bo`layotgan voqea")	Tragediya haqidagi ma'lumotlarni asoslang. O'zbek adabiyotida yaratilgan tragediyalarga misollar keltiring.	Tragikomediya haqidagi ma'lumotlarni asoslang.	Cho`lponning "Go`zal" she'rini yoddan aytib tahlil qilib bering.
26.	Lirik, epik va dramatik asar kompozitsiyasi	Tragediya haqida umumiy ma'lumot bering. (fojia bilan yakun topadigan sahna asari)	Intermediyaning o`ziga xos xususiyatlarini yoritib bering. (kulgi uyg'otuvchi kichik sahna asari)	Komediya haqidagi ma'lumotlarni asoslang. O'zbek adabiyotida yaratilgan	Drama haqidagi ma'lumotlarni asoslang. O'zbek adabiyotida yaratilgan dramalarga misollar keltiring.	Sh.Rahmon she'riyatidan namunalar yozing.

				komediyalarga misollar keltiring.		
27.	Badiiy tilning obrazliligi va emotsionalligi. Badiiy tasvir va ifoda vositalari. Ma’naviy va lafziy san’atlar.	“Badiiy til”, “milliy til”, “adabiy til” deganda nimani tushunasiz? (me’yorga solingan til, til egalarining barchasi ishlatadigan til)	Sheva so`z – dialektikaning asarlarda qo`llanilishiga misollar yozing.. (hududiy chegaralangan so’zlar)	Badiiy tildagi birliklarning adabiy til me’yorlaridan “og’ish” holatini izoalang.	Lafziy san’at ko`rinishlarining turlarini bayon qilib bering	Tardi aks, takrir san’atlarining alohida jihatlarini sanab o`ting
28.		Badiiy adabiyotda eskirgan so`zlarning qo`llanilishiga izoh bering. (tarixiy so`zlar va arxaizmlar).	Badiiy matnda qo`llaniladigan buzilgan so`z – jargon yoki agrolar haqidagi ma’lumotlarni asoslang. (ma’lum ijtimoiy tabaqalar nutqiga oid bo’lgan so’zlar)	Badiiy tildagi birliklarning adabiy tildagi leksik va grammatik me’yorlaridan “og’ish” holatini izoalang.	Ma’noviy san’atlar haqidagi ma’lumotlarni asoslang.	Iyhom va tazod san’atlariga misollar keltiring.
29.	Barmoq tizimi. Aruz tizimi. Erkin she’r tizimi	Aruz atamasining kirib kelishi tarixi haqidagi ma’lumotlarni asoslang. (arab adabiyoti, Aruz vodiysi, bayt)	Turoq deganda nimani tushunasiz? Misollar bilan tushuntiring. (misraning ichki bo’linishi)	Ritm haqidagi ma’lumotlarni asoslang. Barmoq vaznida ritmning hosil bo’lishini tushuntiring.	Erkin she’r tizimsi haqida ma’lumot bering	Aruzda ramal bahrining hosil bo’lishi haqida ma’lumot baring. Misollar bilan tushuntiring.
30.		Qofiya haqida ma’lumot baring. Misollar bilan tushuntiring. (ohangdosh so’z, raviy, tirgak tovush)	Sodda vazn, qo`shma vaznning o`ziga xos jihatlarini tahlil qilib bering. Misollar bilan tushuntiring. (misralardagi turoqlar soni teng, turoqlarda bo’g’inlar soni teng bo’lgan she’rlar)	Erkin vazn haqidagi ma’lumotlarni asoslang. Misollar bilan tushuntiring.	E.Vohidovning ”Do`st bilan obod uying” she’rini yozing.. Vaznini tushuntiring.	Aruzda hazaj bahrining hosil bo’lishi haqida ma’lumot baring. Misollar bilan tushuntiring.